

Vesels cilvēks kaitē aptieku biznesam

Zāļu ražotāji ir satraukušies. Viņu zaudētā peļņa būs ieguvums Latvijas valstij un pilsoņiem

Tā intervijā saka veselības ministrs Guntis Belēvičs.

Ar veselību un slimību profilaksi cieši saistīts jautājums ir veselīgs uzturs. Pirms kļūšanas par ministru jūs ļoti asi iestājāties pret Transatlantiskās tirdzniecības un investīciju partnerības līgumu (TTIP), pat sakot, ka «viņi grib mūs noindēt». Kā jūs kā valdības loceklis vērtējat šo vienošanos, kuru cīnīti, tostarp Ārlietu ministrija, ļoti aizstāv?

Man par lielu nožēlu tā ir ne tikai viena no Ārlietu ministrijas prioritātēm, tā ir mūsu ārlietu ministra vismīļākā prioritāte. Tāpēc tas tiek virzīts uz priekšu milzīgos tempos. Man kā veselības ministram ir pilnīgi pretēja pozīcija un pat bažas. Ir vairāki apdraudējumi. Lētā, industriāli ražotā pārtika, kas nav piemērota bērniem un rada lielas bažas par veselību. Ja šis līgums stāsies spēkā, Latvijas kā mazturīgas valsts iedzīvotāju uzturā vēl vairāk lielos neveselīgu pārtiku. Mēs Veselības ministrijā (VM) iesim divus ceļus. Gādāsim, lai skolā būtu tikai veselīga pārtika. Es centīšos pasargāt mūsu iedzīvotājus arī ar ierobežojumiem aplikāri akcīzes nodokli transtaukskābēs, pievienoto cukuru, vienkaitīgās «e» vielas, ģenētiski modificētās sastāvdaļas. Ungārijā tas ļoti labi darbojas, un iegūto naudu tiek novirzīta veselības aprūpei. Ungārijā Satversmē ir ierakstīts, ka tā ir brīva no ģenētiski modificētiem organismiem (GMO). Ar savu politisko darbību centīšos panākt, lai arī Latvija būtu pasargāta no GMO.

Jūs esat vienīgais Ministru kabineta (MK) loceklis, kas tā domā?

Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas valdība ir komanda. Mēs esam diskutējuši, bet nekad neesam kašķējušies. Man nav bijis nolūka konfliktēt prezidentūras laikā, bet no sava nodoma pasargāt mūsu bērņus un mazbērņus no neveselīgas pārtikas es neatkāpšos. Mēs visi tomēr esam saprātīgi cilvēki. Ja spēj sniegt pamatotus argumentus, tad cilvēki ieklausās.

VM izstrādājusi MK noteikumu grozījumu paketi, pret ko iebilst Latvijas Ārstu biedrība, vairākas asociācijas, Zāļu valsts aģentūra (ZVA), un arī L. Straujuma ir izteikusi bažas – vai tas neradīs priekšrocības atsevišķiem komersantiem?

Neradīs. Latvijā par zāļu politiku līdz šim ir atbildējusi tikai viena valsts pārvaldes iestāde – ZVA. Latvijā šajā jomā ir veselības virkne problēmu, jo ZVA vadība faktiski ir piekopusi pati savu, diemžēl aplamu politiku. ZVA ir milzīgs interešu konflikts – tā sertificē visus vietējos farmācijas uzņēmumus, bet 95% aģentūras budžeta veido maksa par zāļu reģistrāciju un uzturēšanu Latvijas zāļu reģistrā, un no šiem 95% vēl 95% savukārt ir rietumu zāļu ražotāju maksa.

ZVA pieprasītā reģistrācijas maksa ir nesamērīga – Eiropā vislielākā, pārējiem uz iedzīvotāju skaitu, uz 100 000 iedzīvotāju. Un tas ir izdevīgi tiem zāļu ražotājiem, kas šajā tirgū ir ienākuši, jo citiem te nav ko darīt – tūrgus ir par mazu. Vienas zāles reģistrācija Latvijas zāļu reģistrā maksā 3000–5000 eiro. Tāpēc mums zāles ir ļoti dārgas, un šo gadu laikā ir notikusi vēl viena lieta – Latvija nav reģistrētu lētu zāļu mazām pacientu grupām.

Kas šajā izpratnē ir maza pacientu grupa?

Maza pacientu grupa, piemēram, ir zīdaiņi. Labā gadā mums ir 20 000 zīdaiņu un ne visi viņi slim. Mums ar lieliem mokām ir pierēģistrēta viena zīdaiņu penicilīna zāļu forma. Pie mums zīdaiņi tiek ārstēti ar trešās paaudzes antibiotikām, jo lēto nav. Latvijā zīdaiņi un bērni joprojām tiek ārstēti ar pieaugušu cilvēku zālēm, tikai mazākās devās. Bet tā nedrīkst darīt! Zinātniski ir pierādīts, ka pieaugušu zāļu lietošana zīdaiņiem katrā otrajā gadījumā ir saistīta ar lielu veselības risku un pat ar dzīvības apdraudējumu. Zīdaiņu zāļu formu Latvijā praktiski nav. Mums gan var būt tikai divi pacienti, piemēram, hemofilijas slimnieki, kuru ārstēšanai zāles ir ļoti dārgas, bet tās būs reģistrētas Latvijā.

ZVA vadība saka, ka Latvijā ir pietiekoši lētas zāles salīdzinājumā ar citām valstīm. Tā ir sabiedrības maldināšana. ZVA reģistrē zāles vismazākajos iepakojumos, kas ir visdārgākie, jo bieži ārstēšanas kurss ir liels kā viens iepakojums. Neskatoties uz daudzkārtējiem aizrādījumiem, ZVA līdz šim nav bijusi spējīga reģistrēt zāles iepakojumos, kuru lielums ir piesaistīts ārstniecības kursa garumam. Latvijā likumdošana ļauj pārdot arī nepilnu iepakojumu, nemot vēl lielo zāļu dārdzību un pa-

cienu līdzmaksājumus, ļoti daudzos gadījumos pacients no izrakstītajām 100 tabletēm nopērk tikai 20. Lietojot pirmās 20 tabletes, viņam kļūst labāk, un pacients atlikušajām vispār neiziet uz aptieku pakal. Viņš ir apārstēts, nevis izārstēts, un akūtā kaitē, kas viegli padodas ārstēšanai, kļūst par hronisku un grūti ārstējamu. Latvijā pēdējo piecu gadu laikā pacientu skaits, kam ir izrakstīti valsts kompensējamie medikamenti, no 500 tūkstošiem ir izaudzis līdz 620 tūkstošiem. Mūsu līdzšinējā zāļu reģistrācijas un kompensācijas sistēma producē hroniski slimus cilvēkus.

Kas, jūsuprāt, ir Latvijas zāļu reģistrācijas sistēmas galvenā problēma?

Mūsu zāļu reģistrs ir ļoti «īss» – tajā ir iekļauts neliels zāļu skaits. Tas ir tāpēc, ka dārgās reģistrācijas maksas nav iespējams atpelnīt. Viens no kļūdošākajiem piemēriem ir C hepatīts. Pacienta līdzmaksājums ārstēšanas kursam, ko valsts kompensē par 75%, bet pacients maksā 25%, veido 2000 eiro gadā. Loti daudzi pacienti to nevar atļauties, tāpēc neārstējas vispār. Pēdējo četrus gadus laikā C hepatīta pacientu skaits ir pieaudzis par 70%. Problēmas pamatā ir tas, ka mums ir īss zāļu reģistrs, nav reģistrēti iepakojumi atbilstoši ārstniecības kursiem, mēs nekompensējam visas receptu zāles, tikai pēc noteikta saraksta, un ļoti daudzas receptu zāles kompensējam tikai daļēji.

Jābūt taču arī kādai pacienta atbildībai par sevi un savu slimību?

Redzat, ja mēs kompensējam 100%, tad ir ļoti liela varbūtība, ka pacients izpildīs ārstniecības kursu atbilstoši ārsta norādījumiem. Mums ir tikai viens virziens, kurā doties – samazināt pacientu līdzmaksājumus. Ja valsts kompensē medikamentu, tad pilnā apmērā vai par 90%. To mēs varam izdarīt tikai pie viena nosacījuma – ja mēs padarām zāles lētākas. Šobrīd valsts gadā kompensē zāles 118 miljonu eiro vērtībā. Esošā, nākošā un atnākošā gada budžeta mums naudas nebūs vairāk, jo tā ir jāvirza aizsardzībai. Mēs varam šīs pašas esošās zāles palielināt un iegūto naudu novirzīt līdzmaksājumu mazināšanai. Vienoa Komisija norāda, ka Latvijas veselības sistēmas vislielākā problēma ir liels pacientu līdzmaksājumi. 20% Latvijas iedzīvotāju baidās, ka nevarēs segt šo līdzmaksāju-

mu, tāpēc veselības pakalpojumus neizmanto vispār.

Ko jūs kā ministrs darīsiet, lai šo situāciju labotu?

Zāles var iedalīt divās grupās – inovatīvās, patenti aizsargātās, un patentbrīvās, tā sauktās ģeneriskās. Patentbrīvās zāles pēc patenta laika beigām var ražot katrs ražotājs, kas to vēlas, un to cena ļoti būtiski krītas. Mūsu zāļu aģentūra arī par šiem patentbrīvajiem medikamentiem, tādiem, kas jau 20 gadus ir lietoti Eiropas tirgū, prasa milzīgi lielu reģistrācijas maksu. Man kā ministram ir nolūks šo maksu samazināt 10 reizi. Tas būs viens no VM virzītajiem MK noteikumiem. ZVA nevajadzētu izlikties, ka zāles, kuras ir bijušas eksportētas, klīniski pētītas un Eiropā lietotas desmitiem gadu, vēl te mūsu eksportiem ir ilgi jāpēta par trīs vai četriem tūkstošiem eiro! Pierēģistrē mēneša vai divu laikā ar īpašu procedūru, kas ir pilnīgi legāla Eiropas Savienībā (ES). Tad Latvijas tirgū ienāks drošas un lētas zāles, jo ražotāji varēs atpelnīt zāļu reģistrācijas maksu. Savukārt inovatīvo medikamentu, kuru ražo tikai tas, kas zāles atklājis un izpētījis, cenu pazemināšanai ir efektīva cita ES atzīta, likumīga un vēlama metode. Visām ES dalībvalstīm vajadzēja harmonizēt likumdošanu un radīt likumus, kas atļauj parālelo zāļu importu un eksportu nolūkā izlīdzināt zāļu cenas vienam un tam pašam produktam – turklāt zemākajā līmenī visā ES.

Vai parālelais zāļu imports ir atļauts visās ES dalībvalstīs?

Jā, šo procedūru ar labiem rezultātiem ir izmantojušas daudzas valstis. Tā ir atļauta arī Latvijā, bet pie mums īsti nefunkcionē. Dānijā aptieku apgrozījumā parāleli importēto zāļu daļa ir 24%, Zviedrijā nepilni 20%, Latvijā apmēram 1%. It kā jau gadiem ilgi zāļu parālelais imports ir atļauts arī pie mums, bet tas nedarbojas vienkāšā iemesla pēc. Latvijā zāļu ražotāji vēlas to reģistrēt pēc iespējas dārgāk, panākot medikamenta iekļaušanu kompensācijas sarakstā, un vēlams – bez konkurentiem. Tas ir bingo – un nekas vairāk nav jādarī! Tādu zāļu ir daudz un tām pazemināt cenu iespējams tikai ar parālelo importu.

Vai tad ZVA nesalīdzina cenas pirms medikamenta iekļaušanas kompensējamā zāļu sarakstā?

„Šie grozījumi neprasa no valsts pilnīgi nekādus papildu finanšu resursus. Par to atbild nozares ministrs. Es esmu veselības ministrs un gribu mainīt zāļu reģistrācijas politiku Latvijā.

Guntis Belēvičs, veselības ministrs

Jā, oficiāli pieejamā cena visās ES valstīs ir vienāda, bet reālā cena ar daždiem atļauju un citu mehānismiem tomēr ir ļoti atšķirīga. Zāļu ražotāji vienmēr pielāgojas katras valsts prasībām. Bulgārijā, Rumānijā, Polijā, dažām zālēm atkal Latvijā cena ir zemāka nekā citās ES valstīs. Runa tādā ir nevis par nevalitatīvu produktu vai tādā, kas var tikt vilots, bet tieši tā paša ražotāja tieši tām pašām zālēm, kas ir pierēģistrētas Latvijas zāļu reģistrā. Līdz šim tas pie mums nedarbojas, tāpēc ka Latvijas valsts kompensēja nevis medikamentu pēc ķīmiskā sastāva, bet pēc reģistrācijas numura. Parāleli importētais medikaments ir tas pats, kas reģistrēts Latvijā – ar tādu pašu nosaukumu un no tā paša ražotāja. Pēc ļoti sarežģītas un ilgstošas procedūras ZVA var saņemt licenci uz importēto zāļu iepakojuma uzlīmēt uzlikti latviešu valodā. Bet ZVA šim parāleli importētājam zālēm piešķir citu reģistrācijas numuru, kas nav kompensācijas zāļu sarakstā. Tāpēc parāleli importētie medikamenti mūsu valstī praktiski netiek kompensēti. Vienoa no VM virzītajiem MK noteikumu grozījumu paketi esošā dokumenta būtība paredz, ka Latvijas valsts turpmāk kompensēs nevis zāļu reģistrācijas numuru, bet aktīvo

vien – zāles pēc būtības, turklāt tāda pašā apmērā.

Kā tas ietekmēs medikamentu tirgu?

Parālelais importētājs, piešķirot aptiekām atļauji, panāks, ka aptiekas dos priekšroku parāleli importētajiem medikamentiem. Tad zāļu ražotājam tieši šis pats medikaments Baltijas iepakojuma paklīs bez noietā. Līdz ar to zāļu ražotājam nekas cits neatlieks kā pazemināt arī Baltijas iepakojuma cenu līdz tās valsts līmenim, no kuras nāk parālelais imports. Uzsvēru, ka runa ir par vienu un tā paša ražotāja vienu un to pašu medikamentu vienā un tajā pašā kvalitātē!

Vai nav iespējama situācija, kad vēlamais efekts netiek panākts – zāļu cena nesamazinās, bet pieaug tirgotāju peļņa? Tā domāt nav nekāda pamata, tāpēc ka zāļu ražotājs šīs intereses pazemināt cenu, jo pretējā gadījumā Baltijas iepakojums šeit netiks realizēts tirgū. Šajos pašos MK noteikumos paredzēts, ka zāļu cenu varēs mainīt nevis reizi pusgada, bet reizi ceturksni. Tēikt, ka visas zāles ar šo pazemināto cenu tiks izvestas no Latvijas, arī nav nekāda pamata, jo tad tādas valstis kā Rumānija, Bul-

gārija bez i dora, reiza, ta Zy Pasak kumi nai. I ralela zaļen sama visi A proje skapo

Kad jumi kabi Tam gājuš milzi Šie ne ti. Zā un te ka es zaudi Latvi

Prog valdi

P Si I P H K Ik P N P L 2